

תרומה: בדיקת קורונה בשבת

רש"י שמות פרשת תרומה פרק כה פסוק ה
מאדמים - צבועות היו אדום לאחרי עבודתן:

רבי אליהו מזרחי שם

מאדמים צבועות היו אדום. לא אדומים מתחלת ברייתן, דאם כן אדומים מיבעי ליה, אלא "מאדמים" מבנין פעל הדגוש, שמקבלת הפעולה מן המאדם.

חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף קז עמוד א

ואיסור חבלה הוא משום נטילת נשמה כי הדם הוא הנפש, אבל רש"י ז"ל שפ"י משום צובע לא מחזור טעמיה דבפ' ואלו טרפות (חולין מ"ו ב') מוכח דיצא הדם לחוץ אפי' בשאר שקצים ורמשים חייב, ושם פירשו טעם נצרר הדם אע"פ שלא יצא משום (דהדרא) [דלא הדרא] בריא, אבל בירושלמי בפ' כלל גדול מצאתי מה צביעה היתה במשכן שהיו משרבטין בבהמה ועורות אלים מאדמים א"ר יוסי הדא אמרה העושה חבורה ונצרר הדם חייב משום צובע המאדים אודם בשפה חייב והמוציא דם חייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום ע"כ

רש"י מסכת שבת דף קז עמוד א

והחובל בהן חייב - דיש להן עור, כדמפרש בגמרא, והוא ליה חבורה שאינה חוזרת, והוא ליה תולדה דשוחט - לוי"ה, לשון אחר: כיון דיש להן עור - נצבע העור בדם הנצרר בו, דחייב משום צובע

נשמת אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל ט אות ג

בירושלמי מה צביעה היה במשכן, שהיו משרבטין בבהמה בעורות אילים מאדמים, אר"י הדא אמרת העושה חבורה ונצרר בה דם חייב כו', הצר צורה, ראשון חייב משום כותב, והשני חייב משום צובע עכ"ל. והוא תמוה מאד דמאי מקשי מאי צביעה היה במשכן ואין לך צביעה גדולה שהיו צריכין לצבוע היריעות. והמפרש שם שכתב שלא היו צובעין, שהרי התכלת הוא דם חלזון ולא נמצא אלא בימו של זבולון, אלא שהיה כבר בידם צמר צבוע ממצרים, ולענ"ד זה טעות, שהרי בשנה שניה לצאתם קודם מחלוקת קורח כבר נצטוו על ציצית כדמוכח מקרח שעשה תלית שכולה תכלת (ע"ש ברש"י) ותכלת צריך צביעה לשמה כדאיתא בהדיא במנחות וברמב"ם, ועל כרחך צריך לומר שהיה בידם הצבע של חלזון. ובאמת מוכח מקראי שגם צמר צבוע תכלת היה בידם כדכתיב בויקהל "וכל איש אשר נמצא כו' תכלת וארגמן כו' וכל אשה כו' בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת" כו', דר"ל דהצבע תכלת וארגמן היה ביד האנשים, והנשים היו טווים הצמר הצבוע כבר תכלת, דכיון שכל הנדבה הביאו בב' ימים כדכתיב בבוקר בבוקר, ואם כן אימתי היו צובעין וטווין. ובאמת יכולים לומר דאפילו לא נעשה שום מלאכה במדבר מכל מקום שפיר ילפינן ממלאכת המשכן שהרי כל אלו המלאכות נצרכין, ומאי שנא אם עושין המלאכה בשעת עשייה או שנעשה מקודם לזה. אך בירושלמי משמע שהיו חורשין בשביל הסממנין וכן כל המלאכות, ואף שאינו מוכרח, איך שיהיה דברי הירושלמי תמוה. ונ"ל דהירושלמי תפס לו שיטה אחרת דאי' שם בירושלמי הדא איתתא דשרקא אפה דשרקא מעזלא (ר"ל שצובעת פניה או שצובעת מטוה) חייב משום מלבן, וצ"ע דהול"ל משום צובע, ולכן נ"ל דס"ל לירושלמי דמה שצובעין צמר וכל דבר בצבע אחר כל זה הוא בכלל מלבן דמאי שנא מלבן או שאר צבע, והחויב דצובע הוא דוקא כשעושה ציורים, כדאיתא התם הצר צורה כו' השני משום צובע, ואם כן אף שהיו צובעין במשכן בתכלת וארגמן כיון שכל היריעה היה צבע אחד אם כן הוא בכלל מלבן ולא בכלל צובע. וזהו דפריך מה צביעה היה במשכן דלא מצינו שם שעשו ציורין בצבע, ומשני שהיו משרבטין באילים, ורצה לומר שהיו מכים בשרביטין שיהיה נצרר הדם בחברבורות. וזהו עורות אילים מאדמים, ר"ל שהעורות נעשה מאילים מאדמים, ולא כפרש"י בתרומה ובודאי לא היה באילים רק חברבורות אדומים וזהו שפיר

צביעה כעין ציור, וא"ש. ובזה מיושב לי שפיר דעת הרמב"ן הביאו הב"י ס"י ש"ך דסוחט בגד תולדת צובע כדרך מלבן, וכתב הב"י שלא ירד לעומק דעת הרמב"ן שמרכיב סוחט אתרי רכשי אצובע ומלבן ע"ש, ולפי זה אתי שפיר דזהו שיטת הירושלמי וכדאיתא בירושלמי להדיא, ור"ל צובע משום מלבן. והא דרב שמחייב בשוחט משום צובע היינו נמי כיון שאינו צובע אלא בית השחיטה הוי שפיר צובע:

ערוך השולחן אורח חיים סימן שכ

סעיף א

הדש והצובע והמלבן המה אבות מלאכות ודישה היתה במשכן שהרי היו זורעים הסממנים וממילא שהיו דשין אותן [תוס' ע"ג: ד"ה מפרק ע"ש] וצובע שהרי היו צובעין את התכלת ובירושלמי דכלל גדול אומר מה צביעה היתה במשכן שהיו משרבטין בבהמה בעורות אלים מאדמים כלומר שהיו מכין את הבהמה בשרביט כדי שיתאדם העור ע"ש והוא דבר תימה דשביק צביעת תכלת ונקט צביעה קטנה כזו ונראה דטובא קמ"ל דמשום דאומר שם המאדים אודם בשפה חייב כלומר השפה שהיא אדומה והוסיף בה אדמומית חייב והיינו משום צובע ומנלן לומר כן והלא אינה דומה לצביעת תכלת דהוה צביעה גמורה ולכן קאמר שהיו משרבטין בבהמה דאפילו צביעה קטנה כי האי הוה צביעה ומלבן שמלבן צמר או פשתן או כל דבר הצריך ליבון והיה במשכן בהיריעות דשש משזר ובבגדי כהונה ושיעורן הדש שיעורו כגורגרות בבשיעור אוכלין דאין דישה אלא בגידולי קרקע [ע"ה]. וכ"כ הרמב"ם בפ"ח דין ז'

רמב"ם הלכות שבת פרק ט הכ"ג

הצובע חוט שארכו ארבעה טפחים או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב, ואין הצובע חייב עד שיהא צבע המתקיים, אבל צבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק או ששר על גבי ברזל או נחשת וצבעו פטור, שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו צובע כלום, וכל שאין מלאכתו מתקיימת בשבת פטור.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קב עמוד ב

הבונה כמה יבנה ויהא חייב? - הבונה כל שהוא. והמסתת, והמכה בפטיש ובמעצד, הקודח כל שהוא - חייב. זה הכלל: כל העושה מלאכה, ומלאכתו מתקיימת בשבת - חייב

מנחת חינוך פרשת יתרו מצוה לב מוסך השבת צובע

והנה בדין הכותב נראה שאין הכתב מתקיים בעצמו אפי' בלא מעשה דידי' כמ"ש פי"א כגון משקה ומ"פ או על עלי ירקות וכו' דהכתב אינו עומד כלל אף אם לא נמחוק דאין סברא לומר דע"י מחיקה לא יעמוד הא ע"י מחיקה אפי' בדיו יכול למחוק ואין סברא לומר דבדיו יהי' רישומו ניכר אם יהי' נמחק רק זה מצד הסברא אם יוכל לעמוד בלא מעשה הוי מתקיים אך אם נמחק מעצמו בל"מ ל"ה מתקיים א"כ כאן נמי וכ"מ מלשון הר"מ שכ' אינו מתקיים כלל בתי' כלל נראה דהיינו שנמחק בעצמו ואינו עומד כלל

שער הציון סימן שג ס"ק ס"ח

רוצה לומר, ואיתא בריש פרק הבונה דבעינן דוקא שתהיה מלאכתו מתקיימת, וגם לענין כתיבה קיימא לן דבעינן דוקא שיכתוב בדבר המתקיים. אך בריש פרק הבונה איתא שם במשנה, כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת חייב, משמע לכאורה דאפילו אם מתקיימת רק על יום השבת לחוד, וכן משמע לעניות דעתי ברמב"ם פרק ט הלכה י"ג, עיין שם היטב, והמשנה כללא כייל זה הכלל וכו', ועל כרחך אנו צריכין לומר דמה שהמשנה פוטרת בכתב שאינו של קיימא כגון במשקין ומי פירות, היינו, משום שאינו מתקיים כלל אפילו על יום השבת, אכן ברש"י שם איתא במשנה דהאי בשבת אעושה מלאכה קאי, אם כן משמע מיניה דבעינן שיהיה מתקיים תמיד ולא די ביום השבת לחוד, ובענינו איני

יודע, דאולי הוא מתקיים על יום השבת, והתוספות סבירא להו כרש"י, או שהתוספות סבירא להו כהרמב"ם ואפילו על יום השבת אינו מתקיים ולכך פטור:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח ס"ז

חולה שנפל מחמת חליו יח' למשכב (מה) ואין בו סכנה, הגה: או שיש לו מיחוש שמצטער י' וחלה ממנו כל גופו שאז אע"פ שהולך כנפל למשכב דמי (המגיד פ"ב), (מו) יא אומרים ח' לא"י (מז) יט' לעשות לו רפואה כ' אבל אין מחללין עליו את השבת באיסור דאורייתא, (מח) יז' אפילו יש בו סכנת (מט) אבר; ולחלל עליו ישראל (נ) <ח> באיסור דרבנן בידים, יש מתירים (נא) יב אפילו אין בו סכנת (נב) אבר; ויש <ט> אומרים שאם יש בו סכנת אבר כא' עושין (נג) ואם אין בו סכנת אבר כב' אין עושין; ויש אומרים שאם אין בו סכנת אבר (נד) <י> ט' עושין בשינוי, ואם יש בו סכנת אבר כג' עושין בלא שינוי; <יא> ויש אומרים אפי' יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר כד' שהוא (נה) יג יח) נסמך למלאכה דאורייתא, ודברים (נו) שאין בהם סמך מלאכה עושין אפילו אין בו סכנת אבר; <יב> יא' <ודברי (נז) יד הסברא השלישית נראי

שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן כה פרק א

(ד) לפי דברי התוס' בכתובות, וביותר לפי גירסת השטמ"ק שם, שכ"ג מזכירו בדבריו, שמביא בשם הרא"ש בנוסחא: שצריך את הדם להראות גם לאחרים שהיא בתולה, יש לדון להלכה על אודות מה שנהוג כיום שלהסובלים על כליות וכדומה מצוים הרופאים להם לתת בביתם קצת מהשתן אל כלי ולקחת מזה מיד כמה טיפות ולצבוע על איזה טבלה ולהביאה אח"כ לרופא שעי"כ יוכל להבחין במהות המחלה והתפתחותה, ומצוים להם לעשות כן גם בשבת, וההכרח לעשות זאת מיד אחרי ההשתנה לפני שהשתן ממראיתו הטרי, ויש לעיין אם מותר לעשות כזאת עבור חולה שאב"ס = שאין בו סכנה, ולכאורה לפי דברי התוס' בכתובות והשטמ"ק יש בזה איסור משום צובע ונקרא דצריך לגופה כדי להראות זאת לרופא שיבחין וצריך להיות אסור לעשות כזאת לצורך חולה שא"ב = שאין בו סכנה. ולאחר העיון נראה דיש לצדד להתיר זאת גם לחולה שא"ב סכנה, דחוזק מה שאין בצביעה זאת כדי שיעור צביעה שהוא בשיעור חוט שארכו ארבעה טפחים, הר"ז גם כצובע בצבע שאינו מתקיים, כי זה לא יועיל יותר מיום לחבירו, וביותר דיוק, משעה לחברתה, יעוין ברמב"ם פ"ט מה' שבת הי"ג, וכמו"כ במ"ב סי' ש"מ סק"ג ובביאור הלכה מ"ש בנוגע לח"ש = לחצי שיעור = באיסורי שבת אם הוא מה"ת ושישנם גם הסוברים דאינו מה"ת עיי"ש, ועוד זאת י"ל להגם דמיקרי בכגון דא כמלאכה הצריכה לגופה, אבל לא נקרא בכגון דא מלאכת צביעה דאורייתא כי אין דרך צביעה בכך לצבוע לא למטרת צביעה כי אם למטרת הבחנת מחלה. והצביעה כשלעצמה דרך ליכלוך היא. ויעוין במ"ב סי' ש"ג ס"ק ע"ט עיי"ש. ולכן יש להתיר לעשות זאת גם עבור חולה שא"ב סכנה, ובפרט שהרי עושים זאת עכ"פ עבור בירור מחלה פנימית בחלל הגוף, ויש להאריך.

שו"ת באר משה (שטרן) חלק ח סימן כד

(טז) ועפ"י הנ"ל לכאורה צריך עיון גדול, על מה שנשאלתי הרבה פעמים שנשים מעוברות בפרט וסתם בנ"א בכלל שיש להם האי בלאדפרעשער (בלע"ז האהע בלודרוקק) ועתה המציאו הרופאים מומחים כמין נייר מלא כעמיקאלן וכן מחדש המציאו קנה שבסופו צמר מלא כעמיקאלן ואם נותנים מהמי רגלים על אלו חומרים אם נשתנה לצבע זה או זה אז יודעים שעלה הבלאדפרעשער וצריכה עזר מהרופא ואם לא אז הכל בסדר אם שרי לנסות דבר זה בשבת קודש, והלא כוונתו שיצבע והוא נייר או צמר גפן וכוה"ג לכאורה יהי' אסור בהחלט בשבת. אבל באמת זה אינו והוא מותר לכו"ע ובמקום חולה אין מקום להחמיר, א) דהלא אין שום צבע לפנינו רק חומרי הכעמיק עושים הצבע, ב) אין בו ממש כלל, ג) המי רגלים גורמים הצביעה, ד) הוי צביעה כלאחר יד בדרך גרמא, ה) אין כאן פס"ר דאם הבלאדפרעשער לא עלה ישאר הצבע של הנייר והצמר כמו שהיו, ו) דבר שאינו מתכוון דאינו מתכוון לצובע דיותר ניחא לי' שלא

יצטבע, ז) מקום חולה, ח) לרש"י הוי מלאכה שאצל"ג דיותר ניהא הי' לו אם לא הי' הוצרך לכל זה והי' בריא, ע"כ שרי ושרי וכן הוריתי בכל פעם בעוזה"ת